

Foto: Hans Ring (hägn)

Märklig slutsats om vargens bevarandestatus

I oktober presenterade Naturvårdsverket en delredovisning av regeringens uppdrag att utreda gynnsam bevarandestatus för varg. Det mest anmärkningsvärda i redovisningen är att verket påstår att vargen redan skulle ha gynnsam bevarandestatus i vårt land.

Begreppet gynnsam bevarandestatus kommer från EU-lagstiftningen, men har viktiga kopplingar till begreppet livskraftiga populationer, som i sin tur rymmer både ekologi och genetik. Därför spänner diskussioner om gynnsam bevarandestatus ofta över en blandning av juridik, ekologi och genetik.

Naturvårdsverket gav två forskargrupper i uppdrag att skriva underlag till redovisningen – dels sex forskare knutna till Skandulv: Olof Liberg, Guillaume Chapron, Camilla Wikenros, Øystein Flagstad, Petter Wabakken och Håkan Sand, och dels två amerikanska ekologer, Scott Mills och Jennifer Feltner. Märkligt nog valde Naturvårdsverket att inte uppdraga åt några populationsgenetiker att skriva underlag.

I Skandulv-gruppen har en av forskarna,

Chapron, skrivit en egen del i rapporten med tolkningar och bedömningar som inte de andra velat skriva under på.

I underlagsmaterialet från forskarna finns därmed tre olika uttolkningar av ”gynnsam bevarandestatus” – en av Chapron, en av Mills och Feltner och en av Liberg med flera – som leder till olika slutsatser om hur stor populationen behöver vara för att ha gynnsam bevarandestatus.

I ETT AVSEENDE innebär forskarunderlagen ett viktigt steg mot en ökad samsyn kring gynnsam bevarandestatus. Alla de inblandade forskarna skrev nämligen att en av grundförutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är att vargstammen är långsiktigt livskraftig i betydelsen att den

– antingen har en genetiskt effektiv storlek om minst 500 (vilket motsvarar något tusental vargar, Skandulv-forskarna har denna gång bedömt att det motsvarar 1 700 vargar),

– eller har tillräckligt genetiskt utbyte, med minst en reproducerande invandrare per generationstid (cirka fem år), med en vargpopulation av den storleken.

Att ett av dessa villkor måste vara uppfyllt är något som populationsgenetiker och miljöorganisationer har hävdat länge, men som många andra inte velat låtas om tidigare.

DEN SVENSKA VARGSTAMMEN är ju mycket mindre än 1 700 vargar. Så när Naturvårdsverket påstår att vargen i Sverige redan skulle ha gynnsam bevarandestatus, låtsas man alltså som om vår vargstam redan skulle ha tillräckligt genutbyte med östligare stammar. Något som ingen av forskarna skrivit i underlagen.

Naturvårdsverket skriver uttryckligen att ”minst en ny immigrant från Finland eller Ryssland ska reproducera sig med de skandinaviska vargarna under naturliga förhållanden varje femårsperiod (varggeneration), för att vargen i Sverige ska kunna anses ha gynnsam bevarandestatus”. Men de senaste 35 åren har än så länge bara fem vargar lyckats invandra och bidra med gener till den skandinaviska populationen.

Först kom de två som grundade populationen, som började föröka sig 1983. Därefter Gillhov-hanen, som fick sin första kull 1991. Och sedan Galven-hanen och Kynna-hanen, som båda förökade sig första gången 2008.

Fem framgångsrika invandrare på sju generationstider (cirka 35 år), det är mindre än den invandringsfrekvens som Naturvårdsverket kommit fram till är nödvändig för gynnsam bevarandestatus. Och denna låga invandring har också medfört att vargstammen blivit kraftigt inavlad.

Utöver de fem naturliga invandrarna har

Förvirring kring vad som utgör vargens utbredning

För att en art ska ha gynnsam bevarandestatus räcker det inte att den består av tillräckligt många djur. Populationen måste också ha tillräcklig utbredning, och artens habitat (livsmiljö) måste ha tillräcklig area och kvalitet. Dessa aspekter låg egentligen utanför det regeringsuppdrag som Naturvårdsverket skulle redovisa nu. Men det finns ändå anledning att uppmärksamma hur förvirrad debatten kring detta har varit och fortfarande är.

I den rovdjursutredning som Åke

Pettersson författade 2007 blandade han ihop habitatets (livsmiljöns) area med populationens utbredning. Han resonerade att eftersom det finns gott om habitat för vargen i Sverige så skulle kravet på gynnsam utbredning vara uppfyllt.

I Lars-Erik Liljelunds rovdjursutredning 2012 skilde han mellan populationens utbredning och habitatets, men istället tog han miste på vad som räknas in i populationens utbredning. I EU-kommissionens riktlinjer är det tydligt att utbredningsom-

rådet är området med etablerad förekomst och föryngring, medan Liljelund räknade in hela det område där enstaka kringströvande vargar observerats. Det misstaget har även präglat det senaste riksdagsbeslutet om mål för rovdjuren och regeringens senaste svar till EU om vargjakten.

Och i Naturvårdsverkets nya redovisning resonerar de på nytt som Åke Pettersson gjorde, att eftersom det finns gott om habitat för vargen i Sverige så skulle kravet på gynnsam utbredning vara uppfyllt!

två vargar flyttats från nordligaste Sverige ner till vargpopulationen i söder, där de etablerat revir i Tiveden och fått valpar. Det finns dock en rad skäl till att dessa inte bör räknas in i bedömningen av om vi har tillräcklig invandring:

- Som Chapron skriver i forskarunderlaget är en rimlig tolkning av gynnsam bevarandestatus att populationen ska vara tillräckligt livskraftig utan att behöva sådana stödåtgärder som aktiv inflyttning av djur.

- Även om man skulle acceptera återkommande aktiv flyttning som en nödvändig del i tillförseln av nya gener, är det tveksamt om detta kommer lyckas i tillräcklig utsträckning. Andra försök har misslyckats genom att vargarna vandrat norrut igen. Med Tiveden-vargarna hade man turen att de hunnit bilda par i norra Sverige innan man flyttade dem, något man inte kan räkna med ska hända särskilt ofta.

- Ännu har inga valpar från Tiveden-paret överlevt och fått avkomma med andra vargar i populationen, så vi vet inte än om Tiveden-vargarna verkligen kommer att lyckas bidra med nya gener som blir kvar i populationen.

Påståendet att vargen redan skulle ha gynnsam bevarandestatus är också märkligt med tanke på den höga inavelsnivån i populationen.

PÅSTÅENDET ATT VARGEN redan skulle ha gynnsam bevarandestatus är också märkligt med tanke på den höga inavelsnivån i populationen. För att någorlunda snabbt få ner inavelsnivån skulle det i en nära framtid behövas betydligt större invandring än ett reproducerande djur per generation (även om den invandringsfrekvensen bedöms tillräcklig på längre sikt – när man fått ned inavelsnivån till acceptabel nivå).

Alla forskarna som skrivit underlag är överens om att inavelsnivån bör komma ned till 0,20. (Populationsgenetiker har tidigare hävdat att den borde ner betydligt lägre än så.) Chapron skriver uttryckligen i sitt underlag, att vargen inte kan ha gynnsam bevarandestatus så länge inavelskoefficienten är högre än 0,20. Men detta har alltså Naturvårdsverket utan närmare förklaring valt att bortse från.

TORBJÖRN NILSSON

Naturvårdsverkets rapport "Delredovisning av regeringsuppdraget att utreda gynnsam bevarandestatus för varg (M2015/1573/Nm)", 2015-10-06, finns att hämta på verkets webbplats.

Räcker 300 vargar i Sverige, bara det finns många fler i Ryssland?

Tidigare har Naturvårdsverket bedömt att det behöver finnas minst 600 järvar, 870 lodjur och 1 400 björnar i Sverige för att dessa arter ska kunna ha gynnsam bevarandestatus. Så hur kunde verket komma fram till en så låg siffra som 300 för vargen?

För några år sedan bestämde riksdagen att gränsen för gynnsam bevarandestatus skulle sättas i intervallet 170-270 vargar. Men nu hade regeringen gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram underlag för en ny, vetenskapligt grundad bedömning, utan att begränsas av det tidigare riksdagsbeslutet. Många undrar nog hur det kan komma sig att verket då ändå inte kom fram till ett högre antal än 300.

Förklaringen handlar om att en långsiktigt livskraftig population, som är en förutsättning för gynnsam bevarandestatus, kan sträcka sig över flera länder. Naturvårdsverket och de inblandade forskarna bedömde att en långsiktigt livskraftig vargpopulation behöver omfatta 1 700 djur eller mer. En väsentlig fråga blev då om dessa kan fördelas mellan olika länder, och vilka länder som i så fall kan räknas med.

Innebär EU-lagstiftningen att det antalet ska finnas i Sverige? Eller inom angränsande EU-länder? Eller kan även Norge, som är med i Bernkonventionen men inte i EU, räknas in? Eller kan till

och med Ryssland, som varken är med i Bernkonventionen eller EU, räknas med?

Naturvårdsverket och flera av forskarna har antagit att vargarna i Ryssland kan räknas med. Och i Ryssland finns många vargar. Det är därför de anser att det räcker med 300 vargar i Sverige – om bara invandringen österifrån blir tillräcklig.

En av forskarna, Chapron, menar dock att det är tveksamt om de 1 700 vargarna kan delas mellan flera länder, och att i så fall måste dessa vargar åtminstone finnas inom EU-länderna Sverige och Finland. Då blir det betydligt fler än 300 i vårt land.

I EU-kommissionens riktlinjer står att "There may also be cases where it is biologically relevant to consider populations in a neighboring non-EU country". Där står dock inte vilka förutsättningar som då behöver vara uppfyllda. Så frågan är om Chapron eller de andra gjort rätt bedömning om detta? Eller om EU-domstolen skulle anse att svaret ligger någonstans däremellan?

Som jag ser det finns det tre goda skäl att inte förlita sig på den ryska vargstammen som en förutsättning för artens bevarandestatus i Sverige:

- Ryssland är inte med i Bernkonventionen,
- vi har begränsad kunskap om hur sammanhängande eller fragmenterad vargpopulationen i Ryssland är, och
- det finns genetiska studier som tyder på begränsat genflöde mellan finska och ryska vargar.

TORBJÖRN NILSSON

600 vargar – en ekologiskt livskraftig vargstam i Sverige?

Forskarna Mills, Feltner och Chapron diskuterar i sina underlag till Naturvårdsverkets delredovisning om gynnsam bevarandestatus, att det kanske inte räcker med att vargstammen i sig själv är livskraftig på lång och kort sikt, utan att den också borde nå upp till en storlek som gör att den bättre fyller sin ekologiska funktion – något som ibland kallas för ekologisk livskraft.

Detta kan, skriver forskarna, uttryckas som att vargstammen bör nå upp till en viss andel av det som

ekologer kallar "carrying capacity". Begreppet kan förklaras som den populationsstorlek som skulle vara långsiktigt möjlig utifrån tillgång på habitat (livsmiljö) och föda. Chapron skriver att även detta är en förutsättning för gynnsam bevarandestatus.

Forskarna anger inte bestämt vilket antal en ekologiskt livskraftig vargstam skulle motsvara, men de resonerar om siffran 600 vargar i Sverige som en möjlig preliminär riktlinje.